
Streszczenie doktoratu „Sede vacante nihil innovetur” arcybiskupa dra Władysława Ziółka metropolity łódzkiego

---

Łódzkie Studia Teologiczne 19, 324-327

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

podstawie których poszczególni kapłani uzyskali stopień naukowy. Prezentacja ta, mamy nadzieję, przyczyni się do wzajemnego poznania, a także lepszego wykorzystania kompetencji naukowych naszego prezbiteratu. Z pewnością łatwiej będzie można nakreślać i realizować nowe plany badawcze z danych zagadnień czy dziedzin naukowych w kolejnych numerach Studiów, jak i odnaleźć odpowiedniego recenzenta do prac nadsyłanych do publikacji.

Prezentację rozpoczynamy od pracy doktorskiej arcybiskupa Władysława Ziółka, pasterza archidiecezji łódzkiej, i księży biskupów pomocniczych biskupa Adama Lepy i biskupa Ireneusza Pękalskiego. W kolejnych numerach „Studiów” przedstawimy prace w porządku chronologicznym od najstarszego do najmłodszego kapłana. Wychodząc z tą ważną propozycją do wszystkich wyżej wymienionych Kapłanów, liczymy na współpracę i zaangażowanie.

STRESZCZENIE DOKTORATU
SEDE VACANTE NIHIL INNOVETUR
ARCYBISKUPA DRA WŁADYSŁAWA ZIÓŁKA
METROPOLITY ŁÓDZKIEGO

Rozprawa doktorska, zatytułowana *Sede vacante nihil innovetur*, napisana pod kierunkiem o. prof. P. Huizinga, obroniona na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, w zakresie bezpośrednim dotyczy normy zawartej w kan. 436 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 r. Norma ta brzmi: *Sede vacante nihil innovetur*, co oznacza: „Podczas wakatu stolicy niczego nie należy zmieniać”. Norma ta ma charakter generalny. Negatywne sformułowanie normy sugeruje, iż w trakcie wakatu stolicy biskupiej nie wolno dokonywać jakichkolwiek zmian, a wszelka ingerencja w strukturę Kościoła i funkcjonowania diecezji jest zabroniona.

Generalny charakter normy, bez szczegółowych odniesień w tymże samym kanonie 436 CIC, sprawiał, że pytanie, które należało postawić, dotyczyło rzeczywistego i autentycznego rozumienia zasady *sede vacante nihil innovetur* w tradycji i doktrynie Kościoła na przestrzeni wieków. Konkretnie zaś: czy wskazana norma oznaczała, że w czasie wakatu stolicy biskupiej zabronione było dokonywanie jakichkolwiek zmian, czy też jedynie tych, które mogły stanowić uszczerbek lub być niestosowne dla diecezji lub praw nowo mianowanego biskupa. Zawartą bowiem w kan. 436 CIC normę należało odnosić do innych unormowań, określonych w kan. 435 CIC, dotyczących szczegółowych przepisów i zasad postępowania wikariusza kapitulnego, pełniącego tymczasowo w czasie wakatu stolicy biskupiej najwyższą władzę w diecezji zarówno co do spraw duchowych, jak i doczesnych, z wyjątkiem tego, czego prawo wyraźnie mu zabraniało. Brak

jednak szczegółowych unormowań w kan. 436 CIC z punktu widzenia interpretacji władzy wikariusza kapitulnego lub kapituły przed jego wyborem budził wiele wątpliwości.

Niniejsza rozprawa doktorska miała charakter historyczno-prawny, omawiała proces kształtowania się normy *sede vacante nihil innovetur* od początków Kościoła do czasów współczesnych, dlatego oparta została na źródłach zarówno teologicznych, jak i prawnych, do których w szczególności należy zaliczyć Dekrety Soborów, Pisma Ojców Kościoła, Corpus Iuris Canonici, w tym *Dekretali* papieża Grzegorza IX, Akta Dykasterii Rzymskich, jak i Kodeks Prawa Kanonicznego Kościoła łacińskiego promulgowany w 1917 r. Pomocą stała się również literatura kanonistyczna, opublikowana zarówno przed, jak i po promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego.

Biorąc pod uwagę zarówno wskazane źródła, jak i literaturę przedmiotową, moim zadaniem było ukazanie w możliwie pełnym wymiarze, tj. z uwzględnieniem wszystkich szczegółowych wątków tej złożonej problematyki, właściwe rozumienie normy zawartej w kan. 436 CIC, opartej na istniejących źródłach teologicznych i prawnych. Owocem pracy badawczej stało się sformułowanie postulatów dotyczącego odmiennej formuły normy, uwzględniającej zarówno zasadę generalną, jak i jej szczegółowe odniesienia.

Zgodnie z przedstawioną analizą o charakterze historyczno-prawnym już w pierwszych wiekach istnienia Kościoła zasada *sede vacante nihil innovetur*, jakkolwiek nie została sformułowana w formie prawnej, znalazła swoje odzwierciedlenie w myśli teologicznej Kościoła. Jak bowiem wskazywała zasada zawarta w Liście św. Cypriana: *Ante constitutionem novi episcopi nihil innovandum*. Późniejsze wieki funkcjonowania Kościoła zasadę tę potwierdziły, wskazując przede wszystkim na tymczasowość urzędu zarządcy diecezji podczas jej wakatu oraz na fakt, iż zwyczajnym pasterzem pozostaje jedynie biskup.

Prawne unormowania dotyczące zasady *sede vacante nihil innovetur* wiążą się z *Dekretalami* papieża Grzegorza IX (1234), które mają charakter powszechny i autentyczny. To tam została sformułowana i określona zasada *ne sede vacante aliquid innovetur*. Dokument ten wskazywał w sposób jednoznaczny i konkretny przyczyny normy, nie ograniczając ich jedynie do szkody wynikającej z dokonywanych przez tymczasowego zarządcę diecezji zmian, ale odnosząc je również do niestosowności jego działania na rzecz diecezji, jak i przyszłego biskupa. Właśnie owa niestosowność, obok uszczerbku, który mogłoby działanie tymczasowego zarządcy wywołać, stało się podstawą normy negującej prawo dokonywania jakichkolwiek zmian w diecezji.

Norma ta, zgodnie z przepisami Soboru Trydenckiego, odnosząca się do wikariusza kapitulnego jako tymczasowego zarządcy diecezji, zgodnie z prawem wybieranego przez kapitułę katedralną w ciągu ośmiu dni od dnia wakatu stolicy biskupiej, na przestrzeni wieków doczekała się odmiennych interpretacji. Niektórzy autorzy redukowali rozumienie zakazu dokonywania zmian jedynie do przy-

padku, w którym działanie wikariusza kapitulnego mogłoby przynieść uszczerbek diecezji lub prawom biskupa. Byli jednak inni autorzy przedkodeksowi, którzy zakaz dokonywania zmian interpretowali szerzej i odnosili również do różnego rodzaju czynności, jakie mógł podejmować wikariusz kapitulny, ze swej natury nie wyrządzające szkody, ale niestosowne, czy też wpływające na zmianę stanu diecezji.

Jakkolwiek Kodeks Prawa Kanonicznego, promulgowany w 1917 r., w kan. 436 zawierał jednoznacznie brzmiącą zasadę *sede vacante nihil innovetur*, to jednak opinie autorów pokodeksowych nie były zgodne. Co więcej, przeważały opinie redukujące zakaz dokonywania zmian w diecezji w czasie jej wakatu jedynie do takich działań wikariusza kapitulnego, które mogłyby przynieść uszczerbek diecezji lub prawom biskupa. W konsekwencji istnienie dwóch odrębnych norm, zawartych w kan. 435 i kan. 436 CIC, jednej o charakterze zakazów konkretnych, drugiej zaś o charakterze zasady generalnej, mogło wydawać się niepotrzebne, a dla niektórych wręcz sprzeczne. W interpretacjach bowiem autorów wyrażały tę samą rzeczywistość prawną.

Rozumienie normy zawartej w kan. 436 CIC, określającej zakaz dokonywania jakichkolwiek zmian w czasie wakatu diecezji, nie było właściwe, gdyż ignorowało całą ewolucję historyczno-prawną rozumienia zasady *sede vacante nihil innovetur*, a ponadto negowało jakiegokolwiek ograniczenia urzędu wikariusza kapitulnego, z wyjątkiem działań wyrządzających uszczerbek diecezji. Wnioski, do jakich doszedłem w mojej rozprawie doktorskiej, na podstawie analizy teologiczno-prawnej dokumentów na przestrzeni prawie dwudziestu wieków historii Kościoła, pozwoliły mi sformułować tezę, iż zasada zawarta w kan. 436 CIC ma charakter generalny i odnosi się do wszystkich działań tymczasowego zarządcy diecezji, które mogłyby skutkować zmianą stanu prawnego diecezji. A zatem jej rozumienie jest o wiele szersze niż zakazy zawarte przez Prawodawcę w kan. 435 CIC, w tym te odnoszące się do działań wywołujących uszczerbek dla diecezji i praw biskupa. Zasada zawarta w kan. 436 CIC, stanowiąc normę o charakterze generalnym, znajdowała swoje uszczegółowienie w konkretnych zakazach, o których była mowa w kan. 435 CIC. Innymi słowy, prawo nie zabraniało wikariuszowi kapitulnemu jakichkolwiek działań, ale z racji na naturę jego władzy, która miała jedynie charakter uzupełniający, tymczasowy i zastępczy, zabraniało tych działań, które mogły dokonać zmiany stanu diecezji. Mogło zaś dokonać się to poprzez wydanie aktów, które ze swej natury, ze względu na cel lub sposób wdrożenia, nie były małej wagi, a przeciwnie mogły wywołać nieodwracalne zmiany w stanie prawnym diecezji, stając się kłopotliwymi, czy wręcz niebezpiecznymi dla diecezji lub praw nowego biskupa. Konkretnie zakazy zawarte przez Prawodawcę w kan. 435 CIC należało jedynie interpretować jako aplikację zasady generalnej do konkretnych przypadków. Nie można bowiem traktować jako zwykłego powtórzenia normy umiejscowionej przez Prawodawcę w dwóch następujących po sobie kanonach, o zdecydowanie odmiennym prawnym obszarze oddziaływania.

Normy te, tj. zawarte w kan. 436 i 435 CIC, w moim przekonaniu, co postulowałem w swojej pracy, celu przejrzystości interpretacyjnej, winny znaleźć się w jednym kanonie, obejmującym zarówno zasadę generalną, jak i uszczegółowione zakazy konkretne, będące aplikacją zasady generalnej. Z radością mogę stwierdzić, że postulat ten znalazł swoje odzwierciedlenie w przeprowadzonej po Soborze Watykańskim II rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego i obecnie obowiązujący kodeks w kan. 428 zawiera najpierw w paragrafie pierwszym zasadę generalną *sede vacante nihil innovetur*, a w paragrafie drugim tegoż kanonu konkretne zakazy działania dotyczące tymczasowego rządcy diecezji.

STRESZCZENIE DOKTORATU
BŁĘDY WYCHOWANIA
W ŚRODOWISKU RODZINY WIELKOMIEJSKIEJ
W WYPOWIEDZIACH MŁODZIEŻY I RODZICÓW
BISKUPA DRA ADAMA LEPY

Rozprawa powstała na podstawie badań empirycznych, które autor przeprowadził w Łodzi w 1968 r. wśród młodzieży szkolnej i jej rodziców. Podjęto problem badawczy dotąd nie omawiany w publikacjach naukowych. Sformułowano go następująco: błąd wychowawczy w krytycznej ocenie młodzieży i jej rodziców. Ściślej, problem ten ujmuje pytanie: w jakim stopniu zdają sobie sprawę z popełnionych błędów wychowawczych w rodzinie – młodzież oraz jej rodzice. Jak widać, uzyskany w badaniach materiał empiryczny analizowany jest w rozprawie pod kątem faktycznego stosunku rodzicielskich oddziaływań wychowawczych do poprawności wychowania, w świetle krytycznych wypowiedzi młodzieży i rodziców.

W badaniach zastosowano następujące metody: ankietę oraz rozmowę kierowaną (wywiad). Ponadto w kwestionariuszu ankiety wkomponowano pomocniczą metodę niedokończonych zdań, co było podyktowane okolicznością, że badanej młodzieży sugerowano wydawanie opinii na temat pedagogii rodzinnej i chodziło o to, aby uniknąć otwartej krytyki rodziców, co byłoby naruszeniem norm etycznych-wychowawczych. Do takiego celu metoda o charakterze projekcyjnym nadaje się najlepiej.

Badaniem objęto grupę młodzieży w liczbie 300 osób. W grupie znalazła się młodzież z ówczesnej klasy VIII szkoły podstawowej oraz ze szkoły średniej ogólnokształcącej. Ponieważ w koncepcji rozprawy chodziło o uzyskanie obrazu pedagogii rodzinnej, widzianej oczami młodzieży i rodziców, przeto badaniami objęto także rodziców młodzieży. Wobec rodziców również zastosowano metodę